

### Position paper MKB INFRA rondetafelgesprek aanbestedingen infrastructuurprojecten

Aanbesteden is corebusiness voor de leden van MKB INFRA, dé vereniging door en voor mkb-bedrijven in de infra die met hart en ziel werken aan een veilig en duurzaam Nederland. De activiteiten zijn daarbij zeer divers en lopen uiteen van 'de weg' (voor verbinding), 'een kabel' (voor communicatie en stroom), 'een rioolbuis en een schoonwaterleiding' (voor gezondheid), 'een dijk' (voor waterveiligheid) tot aan zaken als 'een warmtenet' (voor comfort en noodzakelijke energietransitie) en 'de aanleg en het onderhoud van de groene buitenruimte' (voor klimaatadaptatie en natuurinclusiviteit). Zo'n 90 procent van de omzet wordt gehaald uit overheidsopdrachten via aanbestedingen. De leden werken met name voor decentrale overheden en in mindere mate voor centrale overheden RWS, RVB.

Proportionaliteit bij aanbestedingen staat voor het mkb voorop. Een essentieel kader daarvoor wordt gefaciliteerd met de Gids Proportionaliteit zijnde een onderdeel van de aanbestedingsregelgeving. MKB INFRA hecht aan naleving hiervan. Op projectniveau dient in dat verband gekeken te worden naar proportionele invulling van eisen, criteria en voorwaarden. Aanbesteden is en blijft immers maatwerk.

Een niet limitatief aantal voor mkb bij aanbesteden relevante punten ter illustratie:

- Niet onnodig clusteren;
  - Geen stapeling aan referenties;
  - Zorgvuldige aandacht voor tenderkosten en vergoeding hiervan, maar ook
  - Proportionele contractvoorwaarden;
- en in geval van onverhoopte discussie een bijbehorende
- Deugdelijke rechtsbescherming.

MKB INFRA werkt van harte mee aan totstandkoming van evenwichtige pakketten van algemene voorwaarden zoals de in de infra gebruikelijke UAV en UAVGC, waarbij integrale toepassing van belang is. Ongewenste projectmatige afwijkingen maken dat het evenwicht in verantwoordelijkheden en risico's verloren gaat. Dit evenwicht in verdeling van verantwoordelijkheden tussen opdrachtgevers en opdrachtnemers speelt een cruciale rol bij de enorme infrastructurele uitdagingen waar we als maatschappij als geheel voor staan. **Centrale vraag is immers op welke wijze te komen tot een balans in uitvragen van de overheid zodanig dat het voor de markt interessant - ook in termen van verantwoord - is om aan te blijven bieden. En waar zitten de kansen om met de totale keten ook efficiënter te worden in relatie tot tijd en geld.**

Wij benoemen hier enige aspecten die door onze leden worden meegewogen om al dan niet tot inschrijving op een aanbesteding over te gaan, ook al vanuit de wetenschap dat de sector kampt met een forse arbeidsmarktkrapte:

- 1) Zijn de risico's door het bedrijf te beheersen en bij onverhoopt optreden van het risico ook te dragen?;
- 2) Wat zijn de tenderkosten en doorlooptijden afgezet tegen de kans van winnen, waarbij tenders die veel capaciteit van goede mensen vraag met te beperkte slagingskansen echt ter discussie staan?;
- 3) Leggen de projecten een (te) groot beslag op de cash flow van de onderneming?
- 4) Past de omvang van het project bij de omvang van het bedrijf/markt?
- 5) Verhoudt het bij de opdrachtgever beschikbare budget zich wel tot de feitelijke kosten?

Vanuit bovenstaande achtergronden kunnen naar de mening van MKB INFRA als laaghangend fruit al oplossingen gevonden worden. Zo dient gerealiseerd te worden dat er tegenwoordig door veel mensen inzet geleverd wordt op tenders en daarbij te maken ontwerpen, zonder dat die inzet een directe bijdrage aan de omzet gaat leveren, wanneer de tender niet wordt gewonnen. Kosten samenhangend met stroperige processen en (besluitvormings)procedures bij overheden (kosten tot wel 40 tot 50% van de prijs) en inhuur van tal van externe partijen (die soms wel 15% aan projectkosten opslokken) gaan ten koste van effectieve besteding van middelen aan daadwerkelijke uitvoering van infra. Bovenal behoeft een evenwichtige risicoverdeling de aandacht.

Aansprakelijkheden behoren proportioneel aan partijen te worden toebedeeld en risico's daar worden gelegd waar ze ook beheerst kunnen worden, zo stelt ook de Gids Proportionaliteit. Met weloverwogen proportionele keuzes in bijvoorbeeld aanbestedingsprocedures en contractvormen (denk aan grotere inzet op onderhandse besteding, bouwteam waarbij de kennis en ervaring direct aan tafel zit, 2 fasen contracten, integrale toepassing van voorwaarden zonder oneigenlijke verlegging van risico's etc.) zou hierin al winst geboekt kunnen worden. Met een

juiste indexering van budgetten voor projecten kunnen daarnaast veel (kostbare) discussies in zowel tender- als uitvoeringsfase worden voorkomen. Afdoende budget is een punt dat vooral politiek juiste keuzes vraagt. Zo hoort bij uitbreiding van een takenpakket van gemeenten [bijvoorbeeld in het sociale domein] vanzelfsprekend afdoende budget zodat dit niet ten koste gaat van het bestaande budget voor noodzakelijke infra. Overigens onderschrijven wij de veelgehoorde wens vanuit aanbesteders te komen tot aanpassing van de huidige gemeentelijke begrotingsregels, die in de weg staan aan budgettering voor langjarige programma's welke ook in belang van onze leden zijn, mits op mkb-maat toegepast.

Bij de aanbesteding en uitvoering van infraprojecten vormt eindeloze voorfinanciering door (mkb)infrabedrijven een belangrijk zorgpunt. Gemiddeld staat maar liefst 25% van de omzet uit aan vorderingen en kan het zeker wel 12 weken duren voordat de eerste betaling op de rekening van de aannemer staat. Dat trekt een zware wissel op een gezonde bedrijfsvoering van de (mkb)ondernemer en frustreert de hele keten. Gebrek aan liquiditeit zet bovendien een ongewenste rem op investeringen in bijvoorbeeld duurzaamheid die vooral vanuit het mkb moet komen. Ook voor dit knelpunt ligt een oplossing binnen handbereik. MKB INFRA heeft daarvoor een innovatieve betalingsregeling ontwikkeld die naar aanleiding van vragen in uw Kamer\*) (pag. 9/10) al actieve steun heeft gekregen van voormalig Minister Adriaansens. Zij heeft de regeling onder andere uitgedragen bij haar Rijkscollegae, IPO, Unie van Waterschappen en VNG. MKB INFRA rolt deze regeling met subsidie vanuit het Programma Beter Aanbesteden momenteel landelijk uit met als doel een en ander tot de nieuwe standaard in de sector te maken. Ook uw ondersteuning bij onze uitrol om met gezamenlijke inspanning de infrasector gezond te maken en te houden door feitelijke toepassing van deze verantwoorde betalingssystematiek promoten wij hier graag. De dringende behoefte tot gebruik van de handreiking tenderkosten die wederom met inzet van MKB INFRA onder het project Beter Aanbesteden samen met opdrachtgevers is opgesteld maar volgens onderzoek vanuit EZ helaas niet of nauwelijks blijkt te worden toegepast, brengen wij eveneens graag onder uw aandacht.

Met betrekking tot duurzaamheid verwijzen wij u naar de visie die eerder door ons is uitgebracht\*\*). De behoefte van bedrijven aan toekomstperspectief om verantwoord investeringen te kunnen doen (Elektrisch materieel kan zomaar 3x zo duur zijn.) staat daarin centraal. Van groot belang is dat duurzaamheid in budgetten wordt meegenomen. Overheden ontvangen subsidies juist om hiervoor in te zetten. MKB INFRA doet wel de oproep tot realisme. Beschikbaarheid en betaalbaarheid van materieel, maar ook beschikbaarheid en betaalbaarheid van noodzakelijke laadinfra vormen belangrijke zorgpunten die aandacht vragen. Ook hierbij is maatwerk op projectniveau noodzakelijk. Overigens zoeken markt en overheid gezamenlijk naar en pleiten voor meer ruimte in de aanbestedingsregelgeving om in de contractfase zelf tot nog meer maatwerk te kunnen komen, zonder de noodzaak tot heraanbesteding met vertraging en substantiële extra kosten tot gevolg. Dit speelt niet alleen op gebied van duurzaamheid maar ook rond alternatieven voor uitvoeringswijze, proces of zelfs ontwerp. Meer ruimte in de aanbestedingsregels is naar de mening van MKB INFRA eveneens wenselijk voor een [vanzelfsprekend transparante en non-discriminatoire] selectie van (mkb)partijen op kwaliteit en capaciteit in relatie tot de omvang van de opgave om vervolgens samen tot het optimaal inzetten van ambities binnen beschikbaar budget te kunnen komen.

Voor de grote uitdagingen waar we als maatschappij om en rond infrastructuur voor staan, hecht MKB INFRA vooral aan dialoog en samenwerking en neemt van harte deel aan goeie initiatieven als 'samen met de markt', zowel op decentraal als landelijk niveau (bijv. Taskforce Infra van RWS, gemeentelijke convenantskringen en andere samenwerkingen). Daarbij maken we niet alleen de zorgpunten vanuit de achterban bespreekbaar maar denken we mee in oplossingen. Wij bepleiten hier vooral de werken toegankelijk te houden voor het mkb dat simpelweg nodig is om de enorme opgave überhaupt gerealiseerd te krijgen. Onze mkb-bedrijven blijven intussen van harte bereid hun kennis, flexibiliteit, ervaring en innovatiekracht op projectniveau in te zetten waarbij wij er vanuit gaan dat hun expertise in welke uitvoerings- en/of samenwerkingsvorm dan ook niet alleen wordt benut maar ook op de juiste wijze zal worden gewaardeerd.

\*) <https://zoek.officiëlebekendmakingen.nl/kst-34252-25.html>

\*\*) <https://www.mkb-infra.nl/statuten-mei-2014/432-duurzaamheidvisienieuwspoortversie-def-002/file>